ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 9ης Ιουλίου 1987 *

Στην υπόθεση 356/85,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον κύριο νομικό της σύμβουλο Henri Etienne, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Γεώργιο Κρεμλή, μέλος της νομικής υπηρεσίας της Επιτροπής, κτίριο Jean Monnet, Kirchberg,

προσφεύγουσα,

υποστηριζόμενη από τη

Γαλλική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από τον Gilbert Guillaume, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο τη γαλλική πρεσβεία, 9, boulevard Prince-Henri,

παρεμβαίνουσα,

κατά

Βασιλείου του Βελγίου, εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Εξωτερικών, με πληρεξούσιο τον Robert Hoebaer, διευθυντή εξωτερικού εμπορίου και αναπτυξιακής συνεργασίας στο Υπουργείο Εξωτερικών, επικουρούμενο από τον Jacques Delbeke, σύμβουλο στο Υπουργείο Οικονομικών, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο τη βελγική πρεσβεία, 4, rue des Girondins,

καθού,

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι το Βασίλειο του Βελγίου, επιβάλλοντας υψηλότερο συντελεστή ΦΠΑ για τους οίνους από νωπά σταφύλια, που είναι εισαγόμενα προϊόντα, από ό,τι για το ζύθο, που είναι εγχώριας παραγωγής, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 95 της Συνθήκης ΕΟΚ,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους Mackenzie Stuart, πρόεδρο, T. F. O' Higgins και F. Schockweiler, προέδρους τμήματος, G. Bosco, O. Due, U. Everling, K. Bahlmann, R. Joliet και J. C. Moitinho de Almeida, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. L. da Cruz Vilaça
γραμματέας: B. Pastor, υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 17ης Δεκεμβρίου 1986,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου 1987,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 19 Νοεμβρίου 1985, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΟΚ, προσφυγή, με την οποία ζητεί να αναγνωριστεί ότι το Βασίλειο του Βελγίου, επιβάλλοντας υψηλότερο συντελεστή ΦΠΑ για τους οίνους από νωπά σταφύλια, που είναι εισαγόμενα προϊόντα, από ό,τι για το ζύθο, που είναι εγχώριας παραγωγής, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 95 της Συνθήκης ΕΟΚ.

2 Με Διάταξη της 29ης Απριλίου 1986, επετράπη στη Γαλλική Δημοκρατία να παρέμβει υπέρ της Επιτροπής.

3 Όπως προκύπτει από τη δικογραφία, βάσει της βελγικής νομοθεσίας που ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 1983, η παράδοση για οικιακή κατανάλωση ορισμένων ποτών, και ιδίως των οίνων από νωπά σταφύλια, υπόκειται σε συντελεστή ΦΠΑ 25 %. Αντιθέτως, ο συντελεστής ΦΠΑ που ισχύει για την παράδοση του ζύθου για οικιακή κατανάλωση είναι 19 %. Δεδομένου ότι το Βασίλειο του Βελγίου δεν είναι οινοπαραγωγός χώρα αλλά διαθέτει σημαντική εγχώρια παραγωγή ζύθου, προκύπτει ότι μεγαλύτερα φορο-

λογικά βάρη φέρει το προϊόν για το οποίο η εγχώρια ζήτηση ικανοποιείται, στο σύνολό της σχεδόν, από εισαγωγές, ενώ το προϊόν του οποίου υφίσταται σημαντική εγχώρια παραγωγή βαρύνεται με μικρότερη φορολογία.

4 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση αναπτύσσονται διεξοδικώς η οικεία βελγική νομοθεσία, η εξέλιξη της διαδικασίας, οι ισχυρισμοί και τα επιχειρήματα των διαδίκων. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται πιο κάτω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για να σχηματίσει κρίση το Δικαστήριο.

5 Επειδή η Επιτροπή θεμελιώνει την προσφυγή της στην άποψη ότι ο οίνος και ο ζύθος είναι ανταγωνιστικά προϊόντα κατά την έννοια του άρθρου 95, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης, που αφορά τους εσωτερικούς φόρους προστατευτικού χαρακτήρα, πρέπει καταρχάς να υπομνηστεί το εννοιολογικό περιεχόμενο της διατάξεως αυτής.

6 Όπως προκύπτει από την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 95 στο σύνολό του αποσκοπεί στην κατοχύρωση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων μεταξύ κρατών μελών υπό ομαλές συνθήκες ανταγωνισμού, μέσω της εξάλειψης κάθε μορφής προστασίας που μπορεί να προκύψει από την επιβολή εσωτερικών φόρων συνιστώντων διάκριση εις βάρος προϊόντων άλλων κρατών μελών, και στην εξασφάλιση της πλήρους ουδετερότητας των εσωτερικών φόρων έναντι του ανταγωνισμού μεταξύ εγχωρίων και εισαγομένων προϊόντων.

7 Υπ' αυτό το πρίσμα, η λειτουργία της δεύτερης παραγράφου του εν λόγω άρθρου είναι ειδικότερα να καταλαμβάνει κάθε εκδήλωση έμμεσου φορολογικού προστατευτισμού, στην περίπτωση εισαγομένων προϊόντων που, χωρίς να είναι ομοειδή, κατά την έννοια της πρώτης παραγράφου, προς εγχώρια προϊόντα, βρίσκονται ωστόσο προς ορισμένα από αυτά σε σχέση ανταγωνισμού, έστω και μερική, έμμεση ή ενδεχόμενη.

8 Οι γνώμες των διαδίκων διίστανται ως προς την εφαρμογή των κριτηρίων αυτών στην επίδικη βελγική νομοθεσία. Η διάσταση απόψεων αφορά αφενός την έκταση της σχέσης ανταγωνισμού μεταξύ οίνου και ζύθου και αφετέρου τον προστατευτικό ή μη χαρακτήρα του επίδικου φορολογικού καθεστώτος.

Επί της σχέσεως ανταγωνισμού μεταξύ οίνου και ζύθου

9 Όσον αφορά τη σχέση ανταγωνισμού μεταξύ οίνου και ζύθου, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι όλοι οι οίνοι από νωπά σταφύλια πρέπει να θεωρούνται ότι είναι ανταγωνιστικοί του ζύθου, κατά την έννοια του άρθρου 95, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης. Η βελγική κυβέρνηση, αντιθέτως, υποστηρίζει ότι, ενόψει της διαφοράς ποιότητας και τιμής που υπάρχει μεταξύ οίνων, μόνο οι ελαφρείς και φτηνοί οίνοι βρίσκονται σε ανταγωνιστική σχέση προς το ζύθο.

10 Πρέπει σχετικώς να σημειωθεί ότι, με τις αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 1980 και της 12ης Ιουλίου 1983 (υπόθεση 170/78, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Rec. 1980, σ. 417, και Συλλογή 1983, σ. 2265), το Δικαστήριο έκρινε ότι ο οίνος και ο ζύθος μπορούν, ως εκ της φύσεώς τους, να ικανοποιούν ως ένα βαθμό τις ίδιες ανάγκες, έτσι ώστε πρέπει να γίνει δεκτό ότι υφίσταται μεταξύ τους ορισμένος βαθμός υποκαταστάσεως. Το Δικαστήριο διευκρίνισε με τις αποφάσεις αυτές ότι, λαμβανομένων υπόψη των μεγάλων διαφορών μεταξύ των οίνων ως προς την ποιότητα και, επομένως, ως προς την τιμή, η αποφασιστική σχέση ανταγωνισμού μεταξύ του ζύθου, ποτού λαϊκής και ευρείας καταναλώσεως, και του οίνου, πρέπει να στοιχειοθετηθεί με βάση τους οίνους που είναι πιο προσιτοί στο ευρύ κοινό, και τέτοιοι γενικά είναι οι ελαφρότεροι και οι φτηνότεροι· σ' αυτή τη βάση, επομένως, πρέπει να γίνονται συγκρίσεις σχετικά με τη φορολογία.

11 Οι ίδιες σκέψεις ισχύουν και στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, δεδομένου ότι από τη δικογραφία δεν προκύπτει καμία ιδιομορφία της βελγικής αγοράς που να δικαιολογεί διαφορετική εκτίμηση. Κατά συνέπεια, μόνο οι οίνοι τρέχουσας κατανάλωσης, που είναι εν γένει οι φτηνοί οίνοι, παρουσιάζουν αρκετά κοινά χαρακτηριστικά με το ζύθο, ώστε να αποτελούν εναλλακτική επιλογή για τον καταναλωτή, και μπορούν επομένως να θεωρηθούν ως ανταγωνιστικοί του ζύθου, κατά την έννοια του άρθρου 95, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης.

Επί του προστατευτικού χαρακτήρα του επίδικου φορολογικού συστήματος

12 Ως προς το ζήτημα του προστατευτικού χαρακτήρα του επίδικου φορολογικού συστήματος, η Επιτροπή και η γαλλική κυβέρνηση εκκινούν από τη θέση ότι, άπαξ έχει αποδειχτεί η σχέση ανταγωνισμού μεταξύ δύο προϊόντων, κάθε διαφορά μεταξύ φορολογικών συντελεστών που εφαρμόζονται στην ίδια φορολογική βάση, εν προκειμένω στην προστιθέμενη αξία, είναι αντίθετη προς την απαγόρευση του άρθρου 95, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης, χωρίς να είναι αναγκαίο να ερευνηθεί περαιτέρω η επίπτωση της διαφοράς αυτής επί της τιμής λιανικής πωλήσεως και, κατ' επέκταση, επί της επιλογής του καταναλωτή.

13 Κατά τη βελγική κυβέρνηση, αντιθέτως, η εφαρμογή του άρθρου 95, δεύτερη παράγραφος, προϋποθέτει, αντίθετα από ό,τι η πρώτη παράγραφος του ίδιου άρθρου, ότι πρέπει να πληρούται μια περαιτέρω συνθήκη, να μπορεί δηλαδή η ανισότητα φορολογικών βαρών να ασκήσει προστατευτική επίδραση υπέρ των εγχωρίων προϊόντων. Τίθεται επομένως ζήτημα εκτιμήσεως των πιθανών οικονομικών αποτελεσμάτων της συγκεκριμένης φορολογίας.

14 Σχετικώς το Δικαστήριο έχει δεχτεί, με την απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1980 (υπόθεση 168/78, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Rec. σ. 347), ότι, ενώ για την εφαρμογή της πρώτης παραγράφου του άρθρου 95 το κριτήριο εκτιμήσεως έγκειται στη σύγκριση των φορολογικών βαρών, με βάση είτε το συντελεστή, είτε τη φορολογική βάση, είτε άλλες εκτελεστικές διατάξεις, η δεύτερη παράγραφος, ενόψει του ότι δυσχερώς μπορούν να γίνουν αρκετά ακριβείς συγκρίσεις μεταξύ των εκάστοτε προϊόντων, στηρίζεται σε ένα γενικότερο κριτήριο, δηλαδή τον προστατευτικό ή μη χαρακτήρα του συστήματος εσωτερικών φόρων.

15 Επομένως, η εκτίμηση του σύμφωνου ή μη χαρακτήρα ορισμένης φορολογικής επιβάρυνσης προς τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 95 πρέπει να γίνεται με βάση τις επιπτώσεις αυτής της επιβάρυνσης επί των σχέσεων ανταγωνισμού μεταξύ των εξεταζομένων προϊόντων. Το ουσιώδες ερώτημα είναι επομένως αν η επιβάρυνση αυτή μπορεί ή όχι ως εκ της φύσεώς της να επηρεάσει τη σχετική αγορά, προκαλώντας μείωση της ενδεχόμενης κατανάλωσης των εισαγομένων προϊόντων υπέρ των ανταγωνιστικών τους εγχωρίων προϊόντων.

16 Δεν μπορεί, συνεπώς, κατά την εξέταση της υπάρξεως ή μη προστατευτικής επιδράσεως, να μη ληφθεί υπόψη η υφιστάμενη διαφορά μεταξύ των αντιστοίχων τιμών πωλήσεως του ζύθου και του οίνου που είναι ανταγωνιστικό προϊόν του πρώτου. Σχετικώς, η βελγική κυβέρνηση ανέφερε ότι η τιμή ενός λίτρου ζύθου, περιλαμβανομένων όλων των φόρων, ανέρχεται κατά μέσο όρο σε 29,75 BFR, ενώ η αντίστοιχη τιμή ενός λίτρου οίνου συνήθους ποιότητας είναι περίπου 125 BFR, ήτοι τέσσερις φορές περισσότερο από την τιμή του ζύθου, πράγμα που αντιστοιχεί σε διαφορά τιμής μονάδας 95,25 BFR. Απ' αυτό η βελγική κυβέρνηση συνήγαγε ότι, και αν ακόμη υποτεθεί ότι για τα δύο προϊόντα επιβαλλόταν ενιαίος συντελεστής, η διαφορά τιμής μεταξύ τους θα εξακολουθούσε να παραμένει σημαντική· η μείωση αυτής της διαφοράς θα ήταν τόσο αμελητέα, που δεν θα μπορούσε να επηρεάσει την επιλογή του καταναλωτή.

17 Εις απόκρουση της επιχειρηματολογίας αυτής, η Επιτροπή επέστησε την προσοχή στο γεγονός ότι, σε δύο βελγικές επιχειρήσεις, τις οποίες κατονόμασε, οι πιο τρέχοντες

τύποι οίνου πωλούνται προς 61 BFR το λίτρο, περιλαμβανομένων των φόρων. Η βελγική κυβέρνηση δεν αμφισβήτησε την τιμή, διευκρίνισε όμως ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που της παρέσχε η μία από τις δύο αυτές επιχειρήσεις, οι πωλήσεις οίνων των οποίων η τιμή είναι κάτω από 80 BFR και μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται οι οίνοι που πωλούνται σε πλαστικά δοχεία των 5 λίτρων, καθώς και οι οίνοι που προορίζονται αποκλειστικά για μαγειρική χρήση, αντιπροσωπεύουν μόνο το 15,6 % περίπου του συνόλου των πωλήσεων οίνου. Κατά τη βελγική κυβέρνηση, οι οίνοι αυτοί πρέπει μάλλον να συγκριθούν με τον επιτραπέζιο ζύθο που πωλείται προς 17 BFR το λίτρο και άνω.

18 Ενόψει των παρατηρήσεων αυτών, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η διαφορά τιμής μεταξύ οίνου και ζύθου ανάλογης ποιότητας είναι τόσο μικρή, ώστε η διαφορά του 6 %, που υπάρχει μεταξύ των συντελεστών ΦΠΑ για τα δύο προϊόντα, να είναι ικανή να επηρεάσει τη συμπεριφορά του καταναλωτή. Η Επιτροπή δεν απέδειξε επομένως ότι η διαφορά αυτή ασκεί προστατευτική επίδραση υπέρ του ζύθου που προορίζεται για οικιακή κατανάλωση.

19 Η ύπαρξη προστατευτικής επιδράσεως δεν στοιχειοθετείται ούτε από τα αριθμητικά στοιχεία που προσκόμισε η Επιτροπή σχετικά με τη συγκριτική εξέλιξη της κατανάλωσης του ζύθου και του οίνου. Σχετικώς, η Επιτροπή ανέφερε ότι η κατανάλωση ζύθου στο Βέλγιο έφτασε στο ανώτατό της σημείο το 1973 και έκτοτε βρίσκεται σε κάμψη. Αντιθέτως, η κατανάλωση του οίνου τριπλασιάστηκε κατά τα τελευταία είκοσι έτη· ωστόσο, από το 1980 περίπου, η αύξηση τη κατανάλωσης οίνου επιβραδύνθηκε, για να σταθεροποιηθεί το 1982 και 1983.

20 Έστω και αν από τα αριθμητικά αυτά στοιχεία φαίνεται η γενική τάση της κατανάλωσης των εξεταζομένων προϊόντων, δεν μπορεί ωστόσο να συναχθεί με βεβαιότητα η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ των εξελίξεων που περιγράφηκαν και της εισαγωγής, το 1977, υψηλότερου συντελεστή ΦΠΑ για τον οίνο. Συνεπώς, η Επιτροπή δεν μπορεί λυσιτελώς να τα επικαλεστεί για να στηρίξει την άποψή της ότι η προοδευτική αύξηση της κατανάλωσης οίνου ανασχέθηκε και τελικώς σταμάτησε λόγω ακριβώς της εισαγωγής υψηλότερου συντελεστή ΦΠΑ για τον οίνο. Η άποψη αυτή άλλωστε δεν φαίνεται να συμφωνεί με το γεγονός, το οποίο επεσήμανε η βελγική κυβέρνηση και δεν αμφισβήτησε η Επιτροπή, ότι, μεταξύ 1978 και 1983, ο συντελεστής του ΦΠΑ που ισχύει για το ζύθο αυξήθηκε τρεις φορές, χωρίς αυτές οι μεταβολές συντελεστή να επιφέρουν μεσοπρόθεσμα ανασχετικά αποτελέσματα στην κατανάλωση ζύθου προς όφελος του οίνου.

21 Από τις προηγηθείσες σκέψεις προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε τον προστατευτικό χαρακτήρα του επίδικου φορολογικού συστήματος. Επομένως, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

22 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα. Επειδή η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, καθώς και η Γαλλική Δημοκρατία, παρεμβαίνουσα υπέρ αυτής, ηττήθηκαν, πρέπει να καταδικαστούν εις ολόκληρον στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή.

2) Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και η Γαλλική Δημοκρατία φέρουν εις ολόκληρον τα δικαστικά έξοδα.

Mackenzie Stuart O'Higgins Schockweiler Bosco

Due Everling Bahlmann Joliet Moitinho de Almeida

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 9 Ιουλίου 1987.

Ο γραμματέας

P. Heim

Ο πρόεδρος

A. J. Mackenzie Stuart